

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA

SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

ELS SISTEMES ELECTORALS

Òscar Barberà

SUMARI

- INTRODUCCIÓ
- LES FUNCIONS DEL SISTEMA ELECTORAL
- L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL
- ELS COMPONENTS DEL SISTEMA
- EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL
- ELS ALTRES SISTEMES ELECTORALS
 - LOCAL
 - CA
 - EUROPA

INTRODUCCIÓ

Objectius d'aprenentatge:

- Entendre el caràcter no neutral de tot sistema electoral.
- Determinar la influència que altres experiències històriques van tenir en l'elaboració del sistema
- Establir les etapes de formació del sistema electoral
- Identificar els components del sistema electoral
- Il·lustrar els principals efectes polítics del sistema electoral
- Caracteritzar els altres sistemes electorals: local, CA, Europa.

FUNCIONS DELS SISTEMES ELECTORALS

- Quines **funcions** fa tot sistema electoral?
 - Expressa el pluralisme polític de la societat
 - Estableix les bases per a la governabilitat (qui guanya i qui perd)
- Totes dues funcions no són fàcils de conciliar:
 - A més representació de grups, més complexa és la governabilitat
 - Com més es reforça la governabilitat, més tendeix a reduir-se la representació.
 - **quina ha de prioritzar?**
- El sistema electoral mai pot ser neutre
 - El sistema electoral afavoreix a uns i perjudica a uns altres
 - És difícil d'acordar i difícil de canviar.

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

LA II REPÚBLICA: L'EXEMPLE A EVITAR

○ 1. El sistema electoral de la IIR

- 60 Districtes. La majoria d'ells uninominals, alguns plurinominals.
- Mètode majoria relativa (uninominals), i majories i minories (plurinominals \approx Senat actual). Possibilitat de *panachage*.
- Qui guanya en els uninominals s'ho endú tot. Qui guanya en els plurinominals s'endú el 75% dels representants. El segon s'endú la resta. No hi ha possibilitat per a tercers partits.

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

LA II REPÚBLICA: L'EXEMPLE A EVITAR

○ 2. Efectes polítics del sistema electoral de la IIR

- **a. Fragmentació i polarització.**
 - Propicia aliances electorals de petits partits.
 - + 20 partits representats. Cap partit amb més del 25% dels escons
 - Els petits partits no tenen incentius pel pacte un cop al congrés
 - La concentració en aliances amplia l'enfrontament entre elles.
- **b. Dificultats per garantir la governabilitat**
 - Dificultat per generar governs estables.
 - Els petits tenen incentius per a trair... a canvi d'obtenir més
- **c. Sobrerepresentació i majories artificials**
 - Qui guanya creu que és majoritari, però no ho és
 - 1936, la CEDA obté el 34% vots – 263/474: Majoria Absoluta
- **d. Sensibilitat de la llei electoral als canvis de l'opinió pública**
 - Petits canvis de majoria suposen canvis institucionals dràstics.
 - Amplien la sensació de guany i pèrdua.
- **e. La llei electoral com a causa de la guerra civil?**

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

LES BASES: LA LPRP I EL RDL 20/1977

○ 1. La negociació de la LPRP

- Proporcionalitat (oposició) vs. majoritari (AP)
- El primer borrador (T. Fernández Miranda)
350 Congrés / 204 Senat (orgànic) Mandats 4 anys
- El tràmit per las Cortes Españolas: [Pacte amb Fraga]
 - Proporcional però corregit
 - Hi haurà barrera electoral
 - La circumscripció serà la província i hi haurà un número d'escons mínim.

○ 2. Característiques del RDL 20/1977

- Pensat per garantir la victòria de UCD
- Elements bàsics:
 - Distribució pel mètode d'Hondt
 - Barrera electoral del 3%
 - Mínim de 2 escons per província.

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

LA CONSTITUCIONALITZACIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

- La llei electoral ha d'estar a la Constitució?
 - Avantatges: deixa de ser una arma política
 - Inconvenients: Els efectes polítics no previstos són difícils de corregir
- El sistema electoral en la CE: arts 68 i 69
 - Pel Congrés
 - Llinar escons Congrés (300-400)
 - Circumscripció provincial. Assignació per llei
 - Proporcionalitat, però recompte provincial.
 - Pel Senat
 - 4 senadors per província tret de les illes
 - Senadors de cada CA (1 per milió)
 - No fórmula, ni menció a la proporcionalitat.

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA ELECTORAL

LA LOREG (LO 5/1985)

- No canvia res de substancial del RDL 20/1977.
- Es manté substancialment inalterada fins avui.
- Hi ha mil propostes de reforma: cap ha prosperat.

ELS COMPONENTS DEL SISTEMA

	Cens	Forma Sufragi	Circ.	Nº Representants	Fórmula	Barrera	Convocatòria
Congrés	- Espanyols > 18 - Amb drets polítics	- Directe - Llista tancada i bloquejada	Província	- 1 Ceuta i Melilla - 2 inicials per província - Resta segons població (248/cens // 1r: enters // 2n fraccions majors)	- Hondt - Majoritari a Ceuta i Melilla	3% Circ.	- Segons President - Expirar legislatura
Senat	- Espanyols > 18 - Amb drets polítics	-Directe: -Llista oberta - <i>Panachage</i> - Només 3. - Indirecte: Ass. CCAA	Província	- 208 Directes: - 4 per província - 2 Ceuta i Melilla - Illes: 3 Illa Gran (GC, M, Tenf) 1 Illa petita - ± 40 Indirectes: - 1 per CCAA - 1 per milió hab. CCAA	Majoritari	3% Circ.	- Segons President - Expirar legislatura

ELS COMPONENTS DEL SISTEMA

○ La mecànica del sistema d'Hondt?

		10 escons a repartir			
	Vots	:1	:2	:3	ESCONS
A	200.000	200.000	100.000	33.333	3
B	150.000	150.000	75.000	25.000	3
C	75.000	75.000	37.500	12.500	2
D	30.000	30.000	15.000	5.000	2

○ Efectes polítics:

- Efectes majoritaris amb menys de 7 escons
- Efectes proporcionals a partir de 7 escons

EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL EN ELS PARTITS I SISTEMA DE PARTITS

- Sobrerepresenta els dos partits més grans
 - Afavoreix el primer de cada circumscripció

CUADRO III
Concentración electoral y parlamentaria en elecciones generales, 1977-2000

Elecciones	Partidos	Votos (%)	Escaños (%)	Diferencias
1977	UCD+PSOE	64,1	81,4	+17,3
1979	UCD+PSOE	65,6	82,6	+17,0
1982	PSOE+PP	73,2	88,3	+15,1
1986	PSOE+PP	70,2	82,6	+12,4
1989	PSOE+PP	65,4	80,6	+15,2
1993	PSOE+PP	73,5	85,7	+12,2
1996	PP+PSOE	76,4	84,8	+ 8,4
2000	PP+PSOE	78,6	88,0	+ 9,4
MEDIA		70,9	84,2	+13,4

- Castiga els partits mitjans i petits amb electorat geogràficament dispers
- Garanteix representació de petits partits molt forts en territoris delimitats (PANE).

EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL EN ELS PARTITS I SISTEMA DE PARTITS

- Redueix la fragmentació política:
 - Tendència al bipartidisme
 - Però multipartidisme moderat [enfrent de multipartidisme polaritzat (II R)]
- Dinàmica de competició cap al **centre**, no cap als extrems: **moderació**.
 - Malgrat la crispació.

EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL EN LA GOVERNABILITAT

- Es redueixen els micropartits.
- Ajuda a construir majories sòlides
 - Quan no hi ha majoria absoluta, falta poc per a completar-la
 - 40% - majoria absoluta

Mayoría de votos y de escaños en el Congreso de los Diputados

Elecciones	Partidos	Porcentaje voto	Porcentaje escaños
1977	UCD	34,6	47,4
1979	UCD	35,0	48,0
1982	PSOE	48,4	57,7
1986	PSOE	44,4	52,6
1989	PSOE	39,5	50,3
1993	PSOE	38,7	45,4
1996	PP	38,7	44,5
2000	PP	44,5	52,3

- Fomenta dinàmiques majoritàries (Lijphart): el qui guanya governa en solitari.
 - No governs de coalició
 - Sí aliances en les majories parlamentàries: dinàmica consensual al Congrés.

EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL EN LA PROPORCIONALITAT

- 1. Desproporcionalitat en els districtes.
 - Sobrerepresentació del vot de les províncies menys poblades, més rurals i més conservadores.

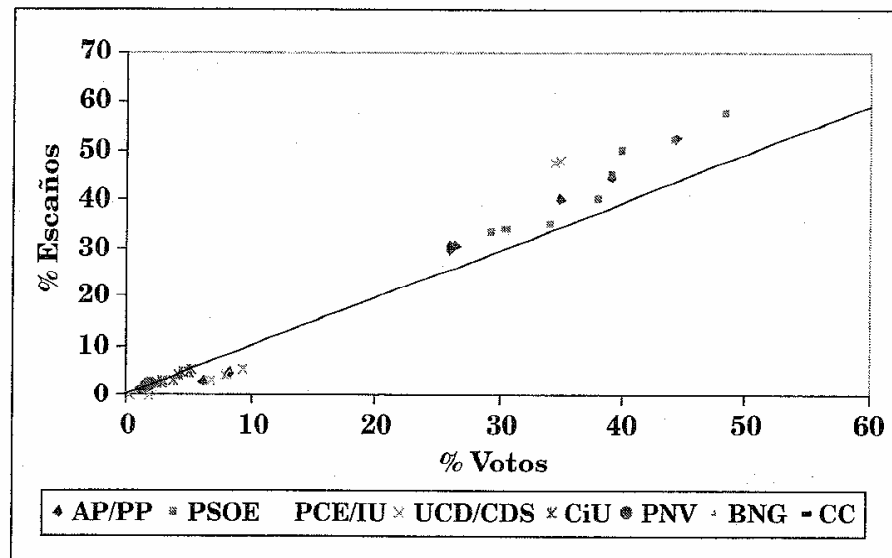
CUADRO VI
Desproporcionalidad según tamaño de la circunscripción. España, 1977-2000

Elección	Tipo I	Tipo II	Tipo III	Tipo IV	Tipo V	Media
1977	44,7	17,3	14,0	14,0	4,1	16,1
1979	40,5	16,0	11,5	9,5	5,0	14,6
1982	43,5	15,3	11,6	8,9	4,6	14,2
1986	46,6	14,2	10,6	8,4	4,5	13,4
1989	46,4	16,5	12,7	8,7	4,4	15,1
1993	46,6	13,7	10,1	7,5	2,9	12,7
1996	44,1	12,4	9,1	5,1	1,5	11,2
2000	42,9	11,3	10,7	6,4	3,1	14,9

EFECTES POLÍTICS DEL SISTEMA ELECTORAL EN LA PROPORCIONALITAT

- 1. Sobrerepresentació i infrarepresentació dels partits.

GRAFICO II
Sobre e infrarepresentación. Elecciones Generales, 1977-2000

Fuente: Elaboración propia a partir de Taagepera y Shugart (1989).

ELS ALTRES SISTEMES ELECTORALS

	Cens	Forma Sufragi	Circ.	Nº Representants	Fórmula	Barrera	Convocatòria
Europees	- Espanyols > 18 - Amb drets polítics	- Directe - Llista tancada i bloquejada	Espanya	Nº Diputats variable segons els tractats. 1987: 60 1999 64 2009: 51	Hondt	No	- Expirar legislatura
CCAA	- Espanyols > 18 - Amb drets polítics	- Directe - Llista tancada i bloquejada	Segons CCAA (Província o Comarca)	Segons CCAA (<i>Veure taula Pallarés</i>).	Segons CCAA (Hondt o Majoritari)	Segons CCAA (Per Circ. O per CCAA)	CAT / GAL / PB / AND / VAL / ARAG / BAL / CAS-L - Segons President RESTA - Segons President (limitat) + - Segons LOREG (darrer diumenge de maig cada 4 anys)

Oscar Barberà SPE 0910

ANEXO I

PRINCIPALES ASPECTOS DEL SISTEMA ELECTORAL VIGENTE DE LAS CC.AA.

C.A.	Total escaños	Circunscr.	Escaños por circunscr.	Barrera circunscr.	Barrera C.A.	Fórmula
Andalucía	109	Almería Cádiz Córdoba Granada Huelva Jaén Málaga Sevilla	(8+3)=11 (8+7)=15 (8+5)=13 (8+5)=13 (8+3)=11 (8+4)=12 (8+8)=16 (8+10)=18	3%	—	D'Hondt
Aragón	67	Zaragoza Huesca Teruel	(13+20)=33 (13+5)=18 (13+3)=16	3%	—	D'Hondt
Asturias	45	Centro Occidental Oriental	(2+30)=32 (2+6)=8 (2+3)=5	3%	—	D'Hondt
Baleares	59	Mallorca Menorca Ibiza Formentera	33 13 12 1	5%	—	D'Hondt
Canarias	60	Gran Canaria Tenerife La Palma Lanzarote Fuerteventura La Gomera Hierro	15 15 8 8 7 4 3	20%	3%	D'Hondt
Cantabria	39	Cantabria	39	5%	—	D'Hondt
Castilla y León	84 ^m	Ávila Burgos León Palencia Salamanca Segovia Soria Valladolid Zamora	(3+4)=7 (3+8)=11 (3+12)=15 (3+4)=7 (3+8)=11 (3+3)=6 (3+2)=5 (3+11)=14 (3+5)=8	3%	—	D'Hondt

ANEXO I (Continuación)

C.A.	Total escaños	Circunscr.	Escaños por circunscr.	Barrera circunscr.	Barrera C.A.	Fórmula
Castilla-La Mancha	47	Albacete Ciudad. Real Cuenca Guadalajara Toledo	(5+5)=10 (5+6)=11 (5+3)=8 (5+2)=7 (5+6)=11	3%	—	D'Hondt
Cataluña ^{ss}	135	Barcelona Girona Lleida Tarragona	85 17 15 18	3%	—	D'Hondt
Extremadura	65	Badajoz Cáceres	(20+15)=35 (20+10)=30	5%	5%	D'Hondt
Galicia	75	La Coruña Lugo Orense Pontevedra	(10+14)=24 (10+5)=15 (10+5)=15 (10+11)=21	5%	—	D'Hondt
Madrid	103	Madrid	103	5%	—	D'Hondt
Murcia	45	Núm. 1 2 3 4 5	(1+6)=7 (1+4)=5 (1+19)=20 (1+9)=10 (1+2)=3	—	5%	D'Hondt
Navarra	50	Navarra	50	3%	—	D'Hondt
País Vasco	75	Vizcaya Guipúzcoa Alava	25 25 25	5%	—	D'Hondt
La Rioja	33	Rioja	33	5%	—	D'Hondt
C. Valenciana	89	Alicante Castellón Valencia	(20+9)=29 (20+3)=23 (20+17)=37	—	5%	D'Hondt

Elaboración propia

ELS ALTRES SISTEMES ELECTORALS

	Cens	Forma Sufragi	Circ.	Nº Representants	Fórmula	Barrera	Convocatòria
Municipals: Ajuntament	- Espanyols >18 - Ciutadans UE > 18 residents a Espanya. - Amb drets polítics	- Directe - Segons municipi	- Municipi - no diputats de districte	- < 25 hab: Consejo Abierto . Elecció directa alcalde. - < 250 hab: 5 Reg. Llista oberta + panachage (4) - De 251 a 1.000: 7 Reg. Llista tancada i bloquejada - 1001 a 2.000: 9 Reg. - 2001 a 5.000: 11 Reg. - 5001 a 10.000: 13 Reg. - 10.001 a 20.000: 17 Reg. - 20.001 a 50.000: 21 Reg. - 50.001 a 100.000: 25 Reg. - > 100.000: 1 per cada 100.000	- Segons municipi	5% Circ.	Segons LOREG (darrer diumenge de maig cada 4 anys)
Municipals: Diputació	-	Segons Província	Partits Judicials	- Sistema General Entre 25 i 51 Diputats Prov. Mínim 1 – Màxim 3/5 Total Dip. per Partit Judicial (segons pobl.) - Sistemes especials CCAA uniprovincials No existeixen les diputacions Províncies Basques Elecció directa pels ciutadans Llista tancada i bloquejada cabildos Insulars Elecció directa pels ciutadans Llista tancada i bloquejada Consell Insular Diputats de la CCAA en l'illa	- Hondt - Suma dels vots obtinguts per cada candidatura en els municipis del partit judicial (no hi ha coalicions post-electorals) - Cada partit designa als seus representants	No	Segons LOREG (darrer diumenge de maig cada 4 anys)

Oscar Barberà SPE 0910